

(i) Printed Pages : 4

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	0	2	6
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	1
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 1st Semester
(2122)

HUMAN RIGHTS & DUTIES (In all Mediums)

Paper—Human Rights & Duties Conceptual Understanding

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :— Attempt five questions in all including Question No. I, which is compulsory and selecting **one** question from each unit.

I. Attempt any **nine** questions of the following :

- Write about Natural Rights Theory.
- Define "Civil Society".
- Write any two Human Duties.
- Write about 'Non-arbitrariness'.
- Write few lines on Marxist theory of Rights.
- Write Human Duties for Nation-State.
- Write about Nature of Human Rights.
- Define 'Democracy'.
- Write about Universal Declaration On Human Rights.
- Define 'Rule of Law'.
- Write Ethical human duties.
- Write different types of Human Rights. 9×2

UNIT—I

II. Discuss in detail about the classification of Rights. 18

III. Write an essay on 'Human Rights'. 18

UNIT—II

IV. Write notes on :

(a) Human duties in relation with family.

(b) Human duties in relation with Human kind. 18

V. Write notes on :

(a) Moral Human duties

(b) Economic Human duties. 18

UNIT—III

VI Expand upon feminist theory of Rights. 18

VII. Discuss positivist theory of Rights. 18

UNIT—IV

VIII. Write in detail about concept of Rule of Law and its importance. 18

IX. "Democracy promotes people's participation". Discuss. 18

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— सभी में से पांच प्रश्न करें, साथ ही प्रश्न नं. I अनिवार्य है।
प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न करें।

I. निम्नलिखित में से किन्हीं नौ प्रश्नों के उत्तर दीजिए :

(a) प्राकृतिक अधिकार सिद्धांत के बारे में लिखें।

(b) 'नागरिक समाज' को परिभाषित कीजिए।

(c) कोई दो मानवीय कर्तव्य लिखिए।

(d) 'गैर-मनमानी' के बारे में लिखें।

(e) अधिकारों के मार्क्सवादी सिद्धांत पर कुछ पंक्तियां लिखिए।

(f) राष्ट्र-राज्य के लिए मानव कर्तव्य लिखिए।

(g) मानवाधिकारों की प्रकृति के बारे में लिखिए।

(h) 'लोकतंत्र' को परिभाषित कीजिए।

(i) मानव अधिकारों पर सार्वभौम घोषणा के बारे में लिखिए।

(j) 'कानून के शासन' को परिभाषित कीजिए।

(k) नैतिक मानवीय कर्तव्य लिखिए।

(l) मानवाधिकारों के विभिन्न प्रकारों को लिखिए। 9×2

ਯੂਨਿਟ-1

- II. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਵਿਸਤਾਰ ਤੋਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। 18
III. 'ਮਾਨਵਾਧਿਕਾਰ' ਪਰ ਏਕ ਨਿਬੰਧ ਲਿਖਿਏ। 18

ਯੂਨਿਟ-2

- IV. ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
(a) ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਮੈਂ ਮਾਨਵ ਕਰਵਿਏ।
(b) ਮਾਨਵ ਆਚਰਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਮੈਂ ਮਾਨਵ ਕਰਵਿਏ। 18
- V. ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
(a) ਨੈਤਿਕ ਮਾਨਵ ਕਰਵਿਏ
(b) ਆਰਥਿਕ ਮਾਨਵ ਕਰਵਿਏ। 18

ਯੂਨਿਟ-3

- VI. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਕਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰੋ। 18
VII. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਯਕਸ਼ਵਾਦੀ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਕੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। 18

ਯੂਨਿਟ-4

- VIII. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਕੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਏਕ ਇਸਕੇ ਸਹਿਤਵ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਵਿਸਤਾਰ ਤੋਂ ਲਿਖਿਏ। 18
IX. "ਲੋਕਤੰਤ੍ਰ ਲੋਗੋਂ ਕੀ ਖ਼ਾਗੀਦਾਰੀ ਕੀ ਬਢਾਵਾ ਦੇਵਾ ਹੈ"। ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. I ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ।

- I. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :
- (a) ਕੁਦਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
(b) "ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
(c) ਕੋਈ ਦੋ ਮਨੁੱਖੀ ਕਰਤੱਵ ਲਿਖੋ।
(d) 'ਨਾਨ-ਆਰਬਿਟਰੀਆਂ' ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
(e) ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਕੁਝ ਲਾਈਨਾਂ ਲਿਖੋ।
(f) ਰਾਸ਼ਟਰ-ਰਾਜ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਫਰਜ਼ ਲਿਖੋ।
(g) ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

- (h) 'ਲੋਕਤੰਤਰ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
- (i) ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
- (j) 'ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ' ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (k) ਨੈਤਿਕ ਮਨੁੱਖੀ ਕਰਤੱਵ ਲਿਖੋ।
- (l) ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੋ। 9×2

ਯੂਨਿਟ-I

- II. ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18
- III. 'ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ' 'ਤੇ ਇਕ ਲੇਖ ਲਿਖੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-II

- IV. ਨਿਮਨਲਿਖਤ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
- (a) ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਫਰਜ਼।
- (b) ਮਨੁੱਖੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਕਰਤੱਵ। 18
- V. ਨਿਮਨਲਿਖਤ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
- (a) ਨੈਤਿਕ ਮਨੁੱਖੀ ਫਰਜ਼।
- (b) ਆਰਥਿਕ ਮਨੁੱਖੀ ਫਰਜ਼। 18

ਯੂਨਿਟ-III

- VI. ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰੋ। 18
- VII. ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

- VIII. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 18
- IX. "ਲੋਕਤੰਤਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।" ਇਸ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18